

more le človek, ki je nemoralen v etičnem pogledu, sebičnež, malenkostnež — ne plemeniti človek. Ako pa je zvestoba do naroda moralna dolžnost, potem je tudi popolno pravo; kdor krati človeku narodnostno pravo, dela sramotno, nemoralno. »Zatirati narodnost, kratiti pravico do eksistence bodi kateregakoli naroda — torej tudi malega — je nemoralno, je krivica. Moralna zavest naroda je tisti tribunal, ki temu pravu preskrbi veljavnost in odbije vse krivice, ki se delajo s tlačenjem malih narodov. To je tribunal, ki nima le neobvezne jurisdikcije, katere obsodba bi imela le teoretično vrednost. Ta tribunal ima tudi izvrševalno moč in dovolj sile, da svoji obsodbi pribori veljavnost, da prisili k respektiranju pravic in v to, da se temu primerno postopa«.

Krečji veruje v zmago načela humanitete nad egoizmom. V tej zmagi je jamstvo pravice do eksistence malih narodov, torej tudi do eksistence našega slovenskega naroda!

Problem avstrijskega šolstva.

Tržaški vladni komisar je izdal javen poziv na celo dolgo vrsto tržaških mestnih uradnikov in učiteljev, da se morajo v gotovem roku zgledati, sicer da bodo iz svojih služb odpuščeni. To je seveda le formalnost, zakaj ti uradniki in učitelji so iz Trsta pobegnili na Laško in se prav gotovo ne bodo vrnili na poziv vladnega komisarja. Verjamemo sicer, da ti ubežniki upajo, da pridejo z italijansko armado zopet v Trst, toda dvamesečni boji ob soški fronti kažejo, da to upanje nima podlage in da pobegli iredentovci Trsta ne bodo več videli. Ta ubeg mestnih funkcionarjev tržaških je seveda zbudil občno pozornost. Dokler so na primorske razmere samo opozarjali slovenski in hrvaški poslanci, se ni za te razmere nihče zmenil. Zdaj pa so, kakor sklepamo iz »Armee-Zeitung«, presenečeni tudi vojaški krogi, in imenovani list zahteva, naj se vzame že v roke problem avstrijskega ljudskega šolstva. Ta list zahteva, naj se vse ljudsko šolstvo podpravi, učitelje dobro podpre in jim da pravico do enoletnega prostovoljstva.

Zasluge dvornega svetnika Fr. Levca za razvoj ljubljanskega ljudskega šolstva.

Poročali smo v zadnji številki svojim čitateljem, da je občinski svet ljubljanski podelil g. dvornemu svetniku, deželnemu šolskemu nadzorniku Francu Levcu za njegove zasluge, ki si jih je pridobil na šolskem in pisateljskem polju, častno me-

Sklep šolskega leta na CM šolah v Trstu.

Na družbenih šolah se je zaključilo dne 15. julija t. l. šolsko leto. Zaradi izrednih razmer se letos ne izda tiskano letno poročilo. — Na osemrazredni deški

starelih nemških slovnice in beril uvedle Schreiner-Bezjakove I. II. in III. nemška vadnica in namesto starih slovenskih beril voj ljubljanskega šolstva. Te zasluge so naravnost neprecenljive in se nanašajo na gradbo novih šolskih poslopj, na ustanavljanje novih šol, na razširjanje že obstoječih šol, na uredbo pouka in na metodo. Z železno energijo se je lotil Levce vselej svojega dela; zato je pa dosegel tudi take lepe, naravnost odlične uspehe, ki so:

Leta 1889. se mu je po trudapolnem delu posrečilo, da so zgradili in otvorili za I. mestno šolo vsem modernim in zakonitim zahtevam ustrezajoče vzorno šolsko poslopje.

Leta 1895. so po njegovih zaslugah zgradili trirazrednico na Barju, kakršne ni te vrste na vsem Kranjskem. Ta šola je sedaj pod črnim vodstvom zgledega tovariša Črnogaja pravi blagor za Barje in Barjane.

Leta 1901. so sezidali novo šolsko poslopje za slovensko dekliško osemrazrednico na Sv. Jakoba trgu, ki je pravi kras za Ljubljano.

Leta 1901. so po Levčevi zaslugi ustanovili III. mestno deško ljudsko šolo na Vrtači in hkrati tudi izprožili misel za zgradbo novega šolskega poslopja za IV. mestno deško ljudsko šolo in II. mestno slovensko dekliško šolo.

Po Levčevem prizadevanju so iz šolali iz mestnih šol vsi okoliški otroci, zaradi česar so nastale nove ljudske šole na Viču, v Šiški, pri Sv. Petru in v Mostah. Ko bi ne bilo Levca, bi tudi teh šol ne bilo.

Levec je pa tudi dogovorno z meročajnimi činitelji razširil posamezne šole in ustanavljal paralelke v Ljubljani. V enem samem desetletju Levčevega okrajnega šolskega nadzorstva so otvorili 29 novih razredov na ljubljanskih ljudskih šolah.

Pa tudi z ozirom na uredbo pouka in na metodo se je storil pod Levčevim nadzorstvom velik korak naprej.

Leta 1894. so odpravili z ljubljanskih šol zastarelo slovnico metodo, ki so se z njo mučili otroci z različnimi nemškimi slovnimi definicijami in s prevajanjem raznovrstnih stavkov brez vsake logične zveze. Na nje mesto je bila uvedena empirijsko-analitiška metoda (direktna metoda), ki se z njo uči otrok materinega jezika.

Leta 1894. so v I. razredu dekliških mestnih šol z višjim odobrenjem odpravili pouk v ženskih ročnih delih in izdali za ročna dela podrobni učni načrt, namenjen vsem kategorijam mestnih dekliških šol.

Leta 1897. so po Levčevem prizadevanju odpravili z ljubljanskih ljudskih šol brezmiselnost risanje po stigmah in začeli uvajati moderno risanje.

Leta 1898. smo dobili za pouk v telovadbi podrobni učni načrt in v zvezi z njim novo, metodiško urejeno učno knjigo, ki učitelju jako olajšuje pouk v telovadbi.

Za nemški jezik so se namesto že za-

ščanstvo. Danes naj nakratko navedemo še Levčeve zasluge, ki si jih je pridobil kot c. kr. okrajni šolski nadzornik za razsta se uvedli na ljubljanskih ljudskih šolah Josin-Ganglovo II. in III. berilo.

To vse in še mnogo več so Levčeve zasluge za razvoj ljubljanskega ljudskega šolstva, zato je pa tudi res zaslužil ta odlični mož najvišje priznanje, ki mu ga je mogla podeliti mestna občina ljubljanska, t. j. častno meščanstvo. — Ko je Levce odložil okr. nadzorstvo ljubljanskih šol, mu ni bilo mogoče dobiti sposobnega naslednika, ki bi s strokovno izobrazbo, z vnmom in neizčrpljivo deloljubnostjo, z iniciativno in avtoritetno znal hoditi naprej in stati na čelu učiteljstva kot zgled zrelega, previdnega šolnika. Ves napredek ljubljanskega šolstva je izza Levčeve dobe izključno zaslug učiteljstva samega, ki je — kar je starejšega — še vse iz Levčeve šole.

Naj uživa zaslužni šolnik Fr. Levec to izredno odlikovanje do skrajnih mej človeškega življenja!

Začetek novega šolskega leta.

Češki listi prijavljajo z Dunaja vest, da pouka na javnih šolah po počitnicah na jesen najbrže ne bodo začeli v normalnem času, ampak šele pozneje. — Moravski deželni poljedelski svet se je že obrnil s posebno resolucijo proti tej nameri. — Gotovo se o tem vprašanju razvije po časopisju debata. Končno besedo pa bo izrekla šolska oblast, ki se — kolikor mi vemo — doslej še ni odločila na nobeno stran.

Ljubi svoje in spuščaj tuje.

»Berliner Tageblatt« je napisala Charlotte grofica Rittbergova na naslov učiteljev in staršev svarilo, naj ne vsajajo narodnega sovraštva v mlade duše otrok. Piše namreč: »Ne propovedujte sovraštva v rodovinah in šolah! Zamolčujte mladini neizogibne ekscese razpaljene brutalnosti. Kako naj otrok v svojem malem življenju prav ocenjuje najstrašnejše izrastke prerazdraženih strasti? Pustite naj zgodovina govori odraslim, nikar pa naj ne govori senzacija nedoraslim! Pazite v svojih pogovorih, izbirajte čtivo mladine, nadzorujte njihove igre! Učite otroke, naj bodo ponosni na svoje plemo, ali govorite jim, da plemenitost obvezuje, in da tudi načisteja voda gnije in postaja blatna, ako miruje. Ne pozabite navajati otrok na to, da bodo tudi v nasprotniku spoštovali — človeka!«

Te besede kažejo, da ni ta žena plemenita samo po misljenju in čuvstvanju in da jo poleg aristokracije rodu diči tudi aristokracija duše in srca. Ne zanašajte sovraštva v mlada srca! Zlat nauk, posebno za vse, ki kakorsibodi morejo vplivati na vzgojo uma in duše mladine. Kdor dela nasprotno, je zločinec na misli človečanstva, človekoljubja. Predvsem pa zločinec na svojem lastnem narodu, ker mu — zastrupljajoč duše in srca mladine — odjemale, česar narod najbolj potrebuje v zagotovitev svoje moralne trdnosti: poštenih, moralčno vzvišenih sinov in hčera, ki se bodo ponašali s svojim, ki bodo — ponosni na svojo narodnost in svojo grudo — vsekdar pripravljeni vse žrtvovati v obrambo te svete dediščine svojega plemena — a ki bodo spoštovali tuje in tudi v nenašincu videli — človeka!

Književnost.

»Zvonček« objavlja v 8. letošnji številki to vsebino: 1. Simon Gregorčič: Soči. Pesem. 2. Drago Širok: Jelša. Pesem. 3. Borisov: Dom. Povest. 4. Devin na Goriškem. Slika. 5. Ivan Albreht: Mali. Pesem. 6. Borisov: Materni jezik. Povest. 7. Andrej Rapč: Upanje. Pesem. 8. Sl. N.: Slavna bitka pri Visu l. 1866. Podoba. 9. Slovenec Vatroslav Holz. Podoba. 10. Fr. Rojček: Ob solnčnem zahodu. Povest. 11. Naši vojaki na počitku med pohodom. Podoba. 12. Jos. Vandot: Metuljčka. Borisov: Slika. Pesmi. 13. Ladislav Ogorek: Fran Levec: Životopis. 14. Deželni šolski nadzornik in dvorni svetnik Franc Levec. Podoba. 15. Cerkvica. Pesem. 16. Pouk in zabava: Obelisk. — Rešitev zastavice v podobah v sedmi številki. — Rešilci. — Cesarjev petinosemdeseti rojstni dan. — Naznanilo. — Ne igrate se z užgalicami. — Angelček je poletel po bolnici... — Koliko je še neodkrita zemlje? — 15letni junak, ki je ujel vohuna. — 12letno dekli-

co zadela italijanska krogla. — Obletnica slamnika. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

»Ročni zapisnik« izide tudi letos in je že v delu. Vsled vojnih razmer bo njegov obseg skrčen in cena znižana. Naroča se v »Učiteljski tiskarni« v Ljubljani za 100 in 150 učencev. Cena se naznani v prihodnji številki »Učiteljskega Tovariša«.

Srednješolske vesti.

PROTI SREDNJIM ŠOLAM.

Naučno ministrstvo je ravnokar izdalo na deželne šolske svete primerno svarilo, kjer pravi, da so naše srednje šole, gimnazije in realke, prenapolnjene, iz njih dobivamo preveč ljudi, za katere ni kruha, nasprotno pa manjka strokovno izšolanih ljudi v praktičnih poklicih. V šolskem letu 1913/14. smo imeli 517 gimnazij in realk s 154.882 učenci in 5871 gimnazistkami. Število zavodov in učencev se je v zadnjih 30. letih podvojilo, kar pa ne odgovarja kulturnim in gospodarskim razmeram. Od 20.000 gimnazijcev in 10.000 realcev v prvem razredu jih naređi vsako leto maturo kakih 7500 gimnazijcev in okolo 4000 realcev, ki potem silijo na visoko šolo ali v poklice, za katere se zahteva srednješolska izobrazba. Jako bi se motil, kdor bi mislil, da bodo državni in nedržavni uradi stalno rabili vedno več osebja. Ravno nasprotno, število uradništva se bo omejilo. Po vojni bo veliko dela ravno v onih poklicih, za katere ni treba visoke ali srednje šole. Zato ministrstvo poziva vse poklicane kroge, naj navajajo mladino bolj v one šole, ki nudijo praktično strokovno izobrazbo. Posebno napačno pa bi bilo mladino zato poslati v srednjo šolo, da bi dobila kako nižjo uradniško službo. — Obisk strokovnih šol jako zaostaja za srednjimi šolami. V primeri s 50.000 srednješolcev višjih razredov je bilo v letu 1913. na višjih strokovnih šolah samo okolo 15.000 dijakov (na državnih obrtnih šolah 480, na trgovskih akademijah 8000, na poljedelskih in podobnih šolah okolo 2000). V primeri s 100.000 nižjimi srednješolci je obisk na nižjih strokovnih šolah razmeroma premajhen. Zato naj krajevni faktorji vbodoče ne zidajo gimnazij in realk, ampak strokovne šole. — Ministrstvo govori tudi o ženskem šolstvu. Za deklice se je ustanovila primerna šola v obliki dekliških licejev, ki jih je 1913/14. obiskovalo 11.332 učenk. Deklice na gimnazijah niso imele posebnih uspehov, od 1000 učenk prvega razreda jih pride k maturi komaj 300. Zato ministrstvo posebno priporoča dekliške liceje; zakaj zmogne deklice morejo s pridružitvijo realnogimnazijskih višjih razredov tudi na teh zavodih napraviti maturo za visoko šolo. — Ministrstvo naroča, naj šolska vodstva pri sprejemu starše v tem smislu poučujejo in jim dajo primerne svete.

Odlok naučnega ministra glede ponavljanih izpitov na srednjih šolah. Ker se je moralo na posameznih gimnazijah in realkah šolsko leto 1914/15., ne da bi se bil pouk popolnoma končal, predčasno zaključiti in ker so na posameznih srednjih šolah zaradi učiteljskih izprememb, proizvodnih po vojaških vpoklicih, nastale za učence posebne težkoče, je naučni minister v nekem vsem deželnim šolskim oblastem dopisnem odloku dovolil, da se morejo učenci, ki so pod takimi okoliščinami v enem ali več obveznih predmetih dobili neugodno zaključno klasifikacijo, ob začetku prihodnjega šolskega leta pripustiti k ponovnemu izpitu iz teh predmetov, ako se je učenec sicer dobro učil ter njegovi redi iz drugih predmetov opravičujejo tako postopanje. Ako izpade ponovni izpit dobro, dobi učenec novo letno izpričevalo, ki ga opravičuje, da pride v prihodnji razred.

Sedmošolci in matura. Z ozirom na tozadevno notico v »Dolenjskih Novicah« z dne 16. julija prihaja od c. kr. deželnega šolskega sveta z ozirom na razglas z dne 10. julija, št. 3507, (odlok ministrstva z dne 5. julija, št. 2028) sledeče pojasnilo: V odloku ni govora o sedmošolcih. Predčasni ponavljani izpiti in mature so dovoljene samo onim (osmošolcem), ki so dobili ponavljalne izpite ali so bili pri letošnji maturi reprobirani za pol leta, ali onim eksternistom, ki se sedaj prvič priglasijo za maturo. To ugodnost imajo oni, ki stoje neposredno pred vpoklicom v vojaško službo.

Hrvatska gimnazija v Pazinu se je nahajala v letošnjem šolskem letu 1914/15 v izrednih razmerah. Pouk se je začel namesto kakor navadno šele 30. septembra m. l. Ker je že pred začetkom šolskega leta odšlo 6 profesorjev k vojakom, se je učiteljsko osebje skrčilo na 12 učnih oseb.

Razred	Število učencev				Od koncem leta navzočih je			
	sprejetih v začetku 1914/15	sprejetih med letom 1914/15	sprejetih v celoti 1914/15	izstopivših med š. l. 1914/15	koncem leta navzočih	zrelih za višji razred	nezrelih za višji razred	neizprizanih
I a	53	5	58	22	36	28	8	—
II b	54	3	57	10	47	37	10	—
I c*	59	1	60	23	37	25	11	*) na Acquedotto
II a	54	5	59	13	46	37	9	—
II b	53	7	60	14+1**	45	39	6	** umrl
II c*	37	4	41	11	30	24	5	1
II d*	40	3	43	18	25	21	4	—
III a	62	2	64	14	50	41	9	—
III b	61	1	62	9	53	42	10	1
III c*	68	1	69	8	61	58	3	—
IV a	40	2	42	13	29	21	7	1
IV b	42	—	42	8	34	23	7	4
IV c*	57	6	63	8	55	45	8	2
V a	53	2	55	15+1**	39	35	4	—
V b*	34	3	37	11	26	26	—	—
VI	48	2	50	28	22	19	3	—
VII	30	1	31	9	22	22	—	—
Skupaj	845	48	893	234+2**	657	543	104	10

Vseh v minulem šolskem letu sprejetih učencev je torej bilo 893, 37 manj nego v šolskem letu 1913/14. Med letom, največ malo pred napovedjo in takoj po napovedi laške vojne jih je izstopilo 234, ostalo koncem leta (odštevši 2 umrla) 657. Od teh jih je za višji razred zrelih 543 ali 82:64%, nezrelih 104 ali 15:82%, neizpra-

šanih 10 ali 1:52%.

Razredov — aktivirani do sedmega — je bilo z desetimi vzporednicami 17. Koncem leta šteje učiteljski zbor: 1 voditelja, 7 učiteljev, 1 stalnega in 3 pomožne katehete, 2 učiteljici in 5 prostovoljk. Pod orožjem služi še 8 učiteljev, 5 jih je začasnoro oproščenih vojne službe.